

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1299285/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוז, הרב דניאל אדרי

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רות טובלי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יהודית שם טוב)

הנדון: חיוב בעל מורד בכתובת אשתו אף שלבסוף 'מרדה' אף היא וביקשה להתגרש

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי מתאריך כ' במרחשוון התשפ"א (7.11.20) שלפיו האישה אינה זכאית לתוספת כתובתה (540,000 ש"ח).

הנימוק המרכזי בפסק הדין הוא שניתוח הנסיבות שהובילו לגירושין מוביל למסקנה ששני הצדדים מאסו זה בזה וממילא הם מורדים זה בזה, והואיל והאישה היא שתבעה את הגירושין יש להחיל את דינו המפורסם של רבנו ירוחם (מישרים נתיב כג חלק ח) שבכהאי גוונא הפסידה האישה את תוספת הכתובה כי "אדעתא דמישקל ומיפק לא יהיב לה".

האישה – המערערת טוענת כנגד ההכרעה הנ"ל, ומבקשת לחייב את המשיב – הבעל ולו בחלק מהכתובה.

בית הדין הנוכחי היה סבור בתחילה שבנסיבות התיק וההלכות הקשורות אליו, מן הראוי להציע לצדדים לסיים את הסכסוך בפשרה, שהוצעה לצדדים (ראה להלן), אך בסופו של יום הפשרה לא התקבלה וההסכם לא התגבש, ולא נותר לנו אלא להכריע בערעור לגופו.

לאחר העיון בחומר שבתיק, ולאחר שמיעת דברי באי כוח הצדדים, לדעתנו הכרעתו ההלכתית של כבוד בית הדין האזורי אינה מוכרחת, ויש לבעל דין מקום לחלוק, וכלהלך:

עילת הערעור המרכזית היא ששגה בית הדין האזורי בניתוח העובדות ומשמעותן כששם את יהבו רק על החלק האחרון של הליך הגירושין ותוצאתו, ולא על תחילתו.

לטענת המערערת, מהגשתה את תביעת הגירושין אין להסיק דבר, מאחר שלכול ברור שבשלב הגשת התביעה, כבר לא היה משמעות לנישואין מעבר להיותם רשומים על הנייר, כבר אז לא היה סיכוי כלשהו להחזרת הצדדים לחיים משותפים וניסיון לשלום בביתם היה בבחינת החייאה לנישואין שכבר מתו, וכפי שהגיב המשיב לתביעת הגירושין, כמצוטט מפרוטוקול הדיון. ומכאן שהגשת תביעתה של המערערת, כשלעצמה, אינה מעבירה את נטל ההוכחה בשאלת הזכאות לכתובה אליה. הבעל הוא שצריך להוכיח שהוא פטור מלשלם את הכתובה, שבה התחייב אם יגיעו הנישואין לקיצם, ובהעדר הוכחה קמה חובתו בתשלום הכתובה וגם ניצבה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לטענת המערערות, דברי רבנו ירוחם אינם רלוונטיים לנסיבות התיק, מאחר שרצונה להתגרש (שאמור להגדיר אותה כמורדת לעניין הכתובה) נבע אך ורק ממאיסות של הבעל בה, ובעצם ממרידתו שלו בה, ולא ממרידתה שלה בבעלה, כפי שנטען בדיון וכמובא בפרוטוקול הדיון.

ככל שתתקבל הפרשנות של המערערות לנסיבות, הרי שיש להחיל פה דווקא את דבריו הידועים של הטור (אבן העזר סימן קיח) בשם אביו, הרא"ש, שכאשר הגירושין "יצאו מהבעל" הוא חייב בתוספת הכתובה, וכפי שנתפרשו דבריו בפסקי דין רבים – ובכללם פסק דין בית הדין הגדול בתיק מס' 1215028/1 (מיום א' בתמוז התשע"ט – 4.7.2019), שאותו כתב אחד החתומים מטה (ושם הובאו דברי התשובה"ן דלהלן, ודברי הגר"ח טולידאנו זצ"ל בספרו חוק ומשפט סימן קפה) – כך גם אם האישה היא שתבעה את הגירושין בפועל, וכפי שקרה בפועל בנסיבות התיק.

בית הדין הנוכחי כערכאת ערעור, כפי הידוע, אינו מתערב בקביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי, ואף בתיק זה איננו מקבלים טיעונים (גם אם היו נטענים) שכנגד קביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי. אולם הפרשנות שנתן בית הדין האזורי לעובדות, שהיא שהובילה אותו לפטור את המשיב מתשלום הכתובה, לא נראית לנו:

בית הדין הסיק מניתוח הנסיבות ומחוות הדעת של המטפלת הזוגית (שהצדדים קיבלו עליהם בדיון שעדותה תיחשב כשני עדים כשרים לצורך הכרעת הדין) שמדובר בבני זוג המורדים זה על זה, וששניהם אינם חפצים בהמשך הנישואין בשל חוסר ההתאמה שביניהם, ולכן מבקשים להתגרש זה מזה: כל אחד מבני הזוג ראה באחר מי שאינו מתאים לו לנישואין, ולכן הגיעו שניהם למסקנה שאינם חפצים בהמשך הנישואין. בהתאם לפרשנות זו, חלים עליהם דברי רבנו ירוחם, שבכהאי גוונא הפסידה האישה את תוספת כתובתה.

לדעתנו, מעיון בפרוטוקולי הדיון ומפסק הדין מושא הערעור עצמו, עולה שזוהי פרשנות מוטעית של הנסיבות.

נשוב ונאמר שהנחה היסוד היא שהגשת תביעה גירושין שלי המערערת כשלעצמה – אין בה כדי להפסיד את הכתובה, וכמבואר לעיל, אלא אם כן ברור לנו שהגשת התביעה הייתה שרירותית, שהאישה לא נאלצה להגיש את התביעה בשל התנהלות הבעל כלפיה, ושהיא שיזמה את הגירושין ואת הגשת התביעה. רק אז, הגשת התביעה כשלעצמה מבטאת את מרידתה בבעלה, וממילא, הפסידה את כתובתה. במקרים שבהם הגישה האישה תביעת גירושין מוצדקת על פי כללי ההלכה (ושיכולה להוביל לחיוב או המלצה או מצווה להתגרש) – אין בעצם הגשת התביעה עילה להפסד הכתובה.

כמו כן, אישה שהבעל ביקש שתגיש את תביעת גירושין כי בין כה ובין כה נפרדה דרכם לנצח – אין בהגשת התביעה עצמה אלא פעולה טכנית המבטאת את רצון שני הצדדים להתגרש. אין האישה בכהאי גוונא אלא כשליחה של שניהם המביאה את הסכסוך לפתחו של בית הדין כדי שיביא אותו לידי פתרון, ואין בפעולה עצמה ביטוי לרצון של האישה להתגרש יותר מלרצונו של הבעל להתגרש.

בנסיבות התיק הנוכחי, לדעתנו, הגשת תביעת גירושין של האישה הייתה ביטוי לרצון ההדדי של הצדדים להתגרש, וכפי שעלה מתגובת הבעל כבר בדיון הראשוני. אומנם לאחר שנודע לבעל שרצון זה יכול להוביל לחיובו בתשלום הכתובה הוא נסוג והסכים לפנות לטיפול זוגי – שלא צלח, ומכל מקום גם האישה נתנה את הסכמתה להליך הטיפולי – אבל בסופו של ההליך שלא צלח חזרנו לנקודת ההתחלה של תביעת הגירושין של האישה, שאת המניע שעומד מאחוריה, מחובתנו לברר, ומבירור זה יהיו תוצאות דבר לשאלת הזכאות לכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין האזורי בפסק הדין מושא הערעור הגיע למסקנה שהגשת תביעת הגירושין של האישה נבעה ממסקנתה (בהמלצת המטפלת הזוגית, להבנת בית הדין האזורי), שבני הזוג לא מתאימים זה לזה (בין היתר, בגלל הפער ביניהם באופי), והואיל וכך מדובר בתביעת גירושין שמבטאת מרידה בבעל וחוסר נכונות להמשיך את חיי הנישואין, וממילא האישה הפסידה את התוספת, אף שגם הבעל אינו חפץ בהמשך הנישואין, וכדברי רבנו ירוחם.

אולם לדעתנו הפרשנות להתנהלות של המערערת כפי שהיא עולה מעדותה של המטפלת, וכפי שעולה מפרוטוקולי הדיון היא אחרת. העובדה שהצדדים לא התאימו זה לזה, כשלעצמה, לא הייתה מובילה לתביעת הגירושין של האישה. רבים מהזוגות לא מתאימים זה לזה, ואף על פי כן אין הם מתגרשים.

ואדרבה: בשלב הראשון של הסכסוך, על אף השוני הגדול באופי והפער בצורת ההתנהגות שבין הצדדים (השתקנות והמופנמות של הבעל מצד אחד אל מול האימפולסיביות והמוחצנות של האישה מצד שני) – אף על פי כן המשיכה האישה לחזור אחרי הבעל בדרכים רבות ושונות, שכללו גם מכתבי אהבה המוצגים בתיק, והמשיכה ללכת למקווה וכו' (וזאת על אף תגובות הדחייה של הבעל ממנה, פעם אחר פעם, שאותן לא הוכחש) – התנהלות שמעידה על רצון להמשיך את הנישואין ולשמור עליהם, ובשום פנים ואופן לא הייתה זו אישה המבקשת לסיים את מערכת הנישואין (באותו שלב), וכפי שמעידה המטפלת הזוגית שהצדדים קיבלו את עדותה כשני עדים.

כל החיזורים אחר הבעל נענו בדחייה ובניכור מצד הבעל ובהימנעות מוחלטת ויזומה מצידו מחיי אישות, הוא אף אמר לאישה מפורשות שהוא מואס בה ושהיא דוחה אותו (דבר שאותו לא הכחיש בדיון ביום ט"ו בסיוון התש"ף – 7.6.20). לאחר שהבעל עזב את הבית המשותף לתקופת ניסיון בחר הבעל להנציח את הפירוד ולא לחזור לבית, ולאחר שהאישה הבינה, בצדק, שאין סיכוי כלשהו לחזרתו של הבעל, וכפי שהצהיר בעצמו בדיון הנ"ל – רק אז הגישה האישה את תביעת הגירושין.

בנסיבות שכאלה ברור שתביעת הגירושין לא מבטאת מרידה בבעל אלא קריאה נכוחה של הנסיבות, שמהן עולה שהבעל הוא שמורד בה, ולא ההפך, וממשיך למרוד בה על אף חיזוריה, וממילא אין סיכוי שיחזור אליה.

לכן, לדעתנו, אין מקום לפרש את הנסיבות כמרידה הדדית שמקורה בחוסר התאמה בין הצדדים, המצדיקה להחיל את פסקו של רבנו ירוחם, אלא כמרידה של הבעל שהובילה למרידה של האישה. תביעת הגירושין של האישה בעצם 'יצאה מהבעל', וממנו יצאו הגירושין, בשל מרידתו בה.

לפיכך, הברור שצריך להיעשות הוא סביב השאלה אם למרידתו של המשיב באישה הייתה הצדקה עד כדי ההובלה לפירוק הנישואין.

הבעל נימק את התנהגותו והצדיק אותה בטענות שסבבו סביב ההתנהגות האימפולסיבית של האישה, בהתפרצויות של זעם כנגדו, באופן לא מידתי.

טענות מעין אלו, לדעתנו, מבלי לנקוט עמדה בשאלת הנכונות שלהן ואמיתותן (כי איננו דנים בכך) אינן נכנסות לקטגוריה של מרידה בבעל אלא של 'אישה רעה', שהחיים במחיצתה קשים.

כידוע, התנהגות של 'אישה רעה', גם אם הוכחו רעותיה, לא מובילה להפסיד את כתובתה (למעט מקרים קיצוניים, כלהלן), ומזל ידיה גרם, ו'אין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו'. מבחינה זו, אין הבדל אם הבעל הוא שגירש את האישה בפועל בשל רעותיה, והגיש תביעת גירושין כנגדה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

או שהוא מרד בה בתשמיש, עזב את הבית, וכדומה – מה שהוביל לתביעת הגירושין שלה (כבנדון דידן), ובכל מצב הוא יחויב בכתובה.

'אישה רעה' לא מפסידה כתובתה, גם אם החיים במחיצתה הם קשים. רק כאשר הם בלתי נסבלים עד כדי הגדרת המצב 'אין אדם דר עם נחש בכפיפה', רק אז נפטר בעלה מכתובתה כי אין אנחנו דורשים מאדם 'לדור עם נחש בכפיפה', ואין כאן מקום להאריך. 'אישה רעה' הגורמת למצוקה מתמדת בחיים השוטפים לא תוגדר מורדת רק משום שבנסיבות שהיא יצרה סביבה החיים במחיצתה לא נוחים כי סוף סוף היא אינה מורדת לא מתשמיש (ובנדון דידן הרי היא הולכת למקווה, מוכנה לחיי אישות עם בעלה ורוצה בהם) ולא ממלאכות (ובנדון דידן הרי היא מכבסת ומבשלת וכו').

ואצטט בהקשר זה את אשר כתבתי בפסק דין אחר בנסיבות דומות, וכלהלן:

ראוי לדעת, שהכתובה לא נועדה רק למנוע גירושין על סמך שרירות לב או שמצא אחרת נאה הימנה. גם כאשר אישה תוגדר 'אישה רעה לבעלה' אם אין ברוע זה כדי חיוב האישה בקבלת גט על פי עקרונות ההלכה, הרי שהבעל יחויב במלוא הכתובה.

כך הגמרא דורשת על הפסוק "נתנני ה' בידי לא אוכל קום" (איכה א) – "זו אשה רעה וכתובתה מרובה" (יבמות סג ע"ב), זאת אומרת: "אלמלי כתובתה הייתי מגרשה ונפטר מצרתה, אבל כיוון שאיני רוצה לתת לה כתובתה כיוון שהיא מרובה, עליי לקבל את גזרת המקום." ושם בגמרא מבואר מיהי אותה 'אישה רעה' שעליה דובר, עיין שם היטב ברש"י. כך דרשו גם על הפסוק "הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה" (ירמיהו יא) וכן על הכתוב "בגוי נבל אכיעסם" (דברים לב, כא): "זו אשה רעה וכתובתה מרובה" (יבמות שם). הרי שקראו לאשה זו "רעה" ו"נבל", ואף על פי כן לא הפסידה כתובתה. ואף במקום שיש מצווה לגרשה מחמת רעתה – לא הפסידה כתובתה, ורק במורדת ובמקום שיש חיוב כנגדה במקורות ההלכה – רק אז הפסידה כתובתה. כך מספר המדרש על רבי יוסי הגלילי שאשתו היתה מבזה אותו בפני תלמידיו ואמרו לו תלמידיו לגרשה וענה להם שכתובתה מרובה, הלוו לו כסף וגירשה (בראשית רבה פרשה יז אות ג). וכך אומרת הגמרא בעירובין (דף מא ע"ב) שמי שיש לו אשה רעה וכתובתה מרובה (שמחמת זה אינו יכול לגרשה) אינו רואה פני גיהנום, הרי שדימוה לגיהנום ואף על פי כן לא הפסידה כתובתה, ובגמרא שם משמע שגם כאשר יש מצווה לגרשה לא מפסידה כתובתה (אם אין עליה חיוב, והיא מעוניינת להמשיך לחיות עימו), עיין שם.

ועיין בדברי התשב"ץ (חוט המשולש טור א סימן נד) שכתב לפרש "אשה רעה" שמוזכרת בדברי חז"ל הנזכרים דהיינו אשה רעה באופייה האנושי ולא במצבה הדתי, וזו לשונו:

אבל אי אינתתא דא אזלא באורחין דאורייתא אף על גב דהיא רעה לגבי בעלה תהוי עמיה כלהו יומיה כדאמרי רבנן (יבמות סג ע"א) "זכה – כנגדו, לא זכה – מנגדתו", דאי לא אית ליה חילא למיהב לה כתובתה דידה תהוי עליה ידא שעליו נאמר "נתנני ה'" וכו'. ולא אית לזו לבי דינא רשותא למיכרחה למיפק בלא כתובה, אלא אי עבידי עמיה טיבותא למגבי לה מדידיהו כדעבדו הנהו תלמידי לרבן דידהו. וכל שכן אי ריעותא דהאי אינתתא לאו אינון מאורחין אלימתא אלא ממלן דתמימותא ופתיותא, כההיא אנתתא דאייתו עובדא דידה בשלהי נדרים, פרק רבי אליעזר (סו ע"ב), דלא איפשר בעלמא למיהוי פתיותא כההיא אנתתא ועם כל זה ר' בבא נ' בוטא ע"ה עביד עלה בעותא לגבי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שמיא דלהוו לה תרין בנין כוותיה וכן הוה לה דקבל רחמנא צלותא, ואי 'רעה' דאמרי רבנן "מצוה לגרשה" היינו רעה בעיני בעלה – אין לך רעה בעולם ביותר מאשה זו.

עד כאן. וכך מוכח מדברי התוספות (גיטין מח ע"ב תוספות דיבור המתחיל וכתובת) ומהרא"ש (גיטין פרק א סימן א), שגם כאשר האישה מקנטת את בעלה ובקפדנותו החליט לגרשה – לא הפסידה כתובתה.

ההיגיון שעומד מאחרי הדברים הוא שהכתובה נועדה למסד את הנישואין שיהיו בריקימא, ולא תהא האישה ככלי ביד הבעל שברצותו משתמש בו וברצותו משלחו מעל פניו.

טעמה של תקנת הכתובה – שלא תהא 'קלה' בעיניו לגרשה – ואף של ההתחייבות בתוספת הכתובה שנועדה למנוע את פירוק מוסד הנישואין ב'קלות' מתפרשת לא רק כ'קלות' שמשמעותה שרירות לב, אלא: גם כאשר יהיו נימוקים לכך הוא יימנע מכך בגלל הכתובה ויישא במשא החיים שהם גורלו ובסופו יראה ברכה בעמלו. ואם יעדיף בכל זאת לגרשה ידע שעליו לשלם לה את כתובתה.

(פסק דין בית הדין האזורי באר שבע תיק מס' 113306/1)

סוף דבר: לדעתנו הפרשנות שיש ליתן להתנהלות האישה היא שהאישה לא מרדה תחילה בבעלה (גם אם הייתה בעייתיות בהתנהגותה שלה, אין זו יותר מ'אישה רעה'), ורק לאחר שהוא מרד בה באופן שלא היה סיכוי אמיתי להחזירו לשלום בשל התנהגותו שלו, רק אז הגישה תביעת גירושין. ומאחר שעצם הגשת התביעה של האישה, כשלעצמה, אינה הגורם להפסד הכתובה, לכן אם מי שהוביל לצעד הזה הוא הבעל, בהתנהגותו, אין סיבה להפסידה את כתובתה, ואין מקום להחיל את דברי רבנו ירוחם בנסיבות אלו.

ונוסיף להבהיר:

אילו תביעת הגירושין של האישה הייתה רק בעקבות התנהלות קלוקלת של הבעל, שאין בה כדי לחייב אותו בגירושין עם תשלום הכתובה, היינו מחשיבים את תביעת הגירושין ואת העמידה עליה, כמרידה בבעל, שבשלה מפסידה האישה את כתובתה. גם אם הבעל הסכים להתגרש ולא התנגד לתביעה, וגם הוא אינו חפץ בהמשך הנישואין, וממילא גם הוא עתה מורד באישה – אף על פי כן הוא לא יחויב בתשלום הכתובה כי ברור לכל ברדעת שלא כל קטטה ומריבה אמורה להוביל לתביעת גירושין שאין ממנה חזרה, ולכן האישה נחשבת 'מורדת' לעניין הפסד הכתובה. אבל תביעת גירושין שבאה בעקבות מרידה של הבעל באישה – אין זו כלל מרידה של האישה אלא התרגום ההלכתי והמעשי של המצב שנוצר, ולא למצב שכזה כווננו דברי רבנו ירוחם. אף שהתוצאה זהה בשני המצבים – בשניהם יש תביעת גירושין של האישה, ובשניהם יש מרידה הדדית – ההבדל הוא שבמקרה הראשון מדובר במרידה של האישה שהובילה למרידת הבעל, ואילו בשני מדובר במרידה של הבעל שהובילה לתביעת הגירושין של האישה.

ושבו הראני העוזר המשפטי הרב פריימן שליט"א פסק דין אחר של אב בית הדין של ההרכב שפק את פסק הדין מושא הערעור, שכתב דברים זהים לחלוטין לאמור כאן, וזו לשונו שם:

אך ביחס לתשלום הכתובה, כאמור בדינו של רבינו ירוחם, האשה אינה זכאית לתוספת הכתובה. אך יש להדגיש כי בנסיבות המתוארות בדינו של רבינו ירוחם היוזמה לגירושין היא מצד האשה, וכתוצאה מיוזמה זו גם הבעל כבר אינו רוצה בה. על כן אנו קובעים שהגירושין יצאו ממנה ולכן האשה אינה זכאית לתוספת הכתובה. לא כן כשהיוזמה לגירושין היא מצד הבעל שמרד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

באשתו, ולאחר שהאשה נוכחת שהבעל כבר אינו רוצה בה, היא נאלצת להסכים לגירושין ואף לתבוע גירושין כשהבעל מעכב את הגירושין ללא הצדקה. בנסיבות אלו לא התקיימה עילה לשלול את זכאותה בתשלום הכתובה, וכפסיקת השולחן ערוך (אבן העזר סימן עז סעיף א) ביחס לבעל המורד באשתו: "ואם היא רוצה, כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה."

ובחזון איש (אבן העזר סימן ס"ק כב) הוסיף: "במורד בבחירת לב, כמו 'מדיר' ו'נעשה מקמץ', ודאי יש לה תוספת."

באותן נסיבות שהבעל מרד באשתו וכבר אינו רוצה בה, לא ייתכן לדונה כמורדת מאחר שמרידה משמע מרידה מבעל המוכן לדור עמה כראוי, אך לא כשאין אצלו נכונות לכך. כבר הארכנו בבירור הלכה זו בהנמקה רחבה בפסק דין שנכתב בתיק אחר, ופורסם בספר עטרת דבורה (חלק ב סימן פט).

יצוין לפסק דין של [...] וגם לפי דרכם, אין מקום לתשלום הכתובה כשבית הדין נוכח ששני בני הזוג אינם רוצים זה בזה. אך אין דבריהם מחוורים במה שכתבו לדון דין מורדת ביחס לאשה שתבעה להתגרש ואינה רוצה את בעלה לאחר שבעלה מרד בה ולאחר שהבעל כבר תבע גירושין ומרידתו ותביעתו קדמו לתביעת האשה לגירושין. בנקודה זו כבר התבארה בפסק הדין הנזכר מספר עטרת דבורה שלילת קביעה זו.

סתימת פסיקת השולחן ערוך (סימן עז סעיף א הנזכר), שהורה במורד שכופין אותו להוציא וליתן כתובה, מוכיחה שאין מקום לחלק בין סוגי המקרים, כפי שסברו בפסק הדין של [...] וכן מסתבר שאין יסוד לקביעת מורדת ביחס לאשה שאין לה בעל המוכן לדור עמה.

לכן באותם מקרים שהזוג בפירוד כתוצאה מכך שהבעל עומד על תביעתו להתגרש, אין משמעות למרידתה של האשה שבאה לעולם כתוצאה ממרידתו של הבעל, ואין להפסידה את זכותה לכתובה בלא עילה המבוארת בהלכה.

(פסק דין בית הדין האזורי צפת, תיק מס' 951592/4, מיום ג' בכסלו התשע"ו – 15.11.2015)

ומובן שבהתאם לאמור דבריו מוסכמים עלינו, ויש לנו להניח שהם לא יושמו בנסיבות התיק שלפנינו רק בגלל פרשנות שונה לנסיבות.

הקושי שבדברי רבנו ירוחם, שמצד אחד פטר מתוספת הכתובה ומצד שני חייב בעיקר הכתובה, ולכאורה ממאי נפשך: אם מורדת היא תפסיד הכול, ואם אינה מורדת לא תפסיד גם את התוספת – כבר נתבאר בכמה דרכים, ואין כאן מקומן. ומצד שני: משמעות דברי הטור הנזכרים, שכאשר הגירושין יצאו ממנו גם אם האשה ביקשה את הגירושין אין היא מפסידה את כתובתה, אינה שבכל טענה שתטען האשה נגד הבעל והתנהגותו, ייחשב שהגירושין יצאו ממנו, אלא הכוונה בעיקר למקרה שהוא מרד בה – מה שמביא לידי ביטוי מציאות דומה לתביעת גירושין של הבעל, וזה לכאורה מה שקרה בנסיבות התיק שלפנינו.

ואומנם באשר לשאלה מהו המבחן למרידת האשה נאמרו שיטות שונות, שלא ראינו צורך לדון בהן במסגרת פסק דין שהנסיבות שבו אינן מתאימות לאף אחת מהשיטות, ואין כאן מקום להאריך.

בהתאם לאמור, לדעתנו, בהעדר סיבה שתפטור את המשיב מהכתובה, היה מקום לחייבו בתשלום הכתובה במלואה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם המערערת, הן בתביעתה בבית הדין האזורי והן בכתב הערעור גילתה בדעתה, שתסתפק גם בחלק מהכתובה. והואיל וכך, אם דעתי תתקבל, יש לקבל את הערעור ולחייב את המשיב בתשלום הפשרה שהצענו עוד לפני שנתגבשה עמדתנו בערעור, וכלהלך:

במהלך הדיון שהתקיים לפנינו הציע בית הדין לצדדים מתווה פשרה כלהלך:

א. דמי המזונות לקטינה [...] יהיו מיום חתימת הסכם זה ואילך בסך 2,200 ש"ח לחודש (במקום 1,200 ש"ח לחודש, כיום).

סכום זה כולל דמי מדור והוצאותיו, ואינו כולל מחציות של הוצאות רפואיות וחינוכיות שבהסכמת הצדדים, שישולמו בכפוף לקבלות.

ב. התשלום הנ"ל משמש גם פיצוי חלף דמי הכתובה, והאישה לא תהיה רשאית לתבוע את הגדלת הסכום הנ"ל.

ג. אבי המערערת יחתום על ערבות למשיב שבה יתחייב להשיב למשיב כל סכום כספי שיתווסף על סכום המזונות הנ"ל של הקטינה על ידי תביעה של המערערת.

ד. הצדדים יפתחו בהליך של הסדרת הקשר של הקטינה עם אביה שבכללו הדרכה הורית לאב.

לאחר שנתקבלה הסכמה עקרונית למתווה הנ"ל בדיון עצמו, ביקשו הצדדים ארכה של שבעה ימים להמצאת הסכם חתום על בסיס העקרונות של המתווה הנ"ל. בית הדין נענה לבקשה, אך בפועל ההסכם המבוקש לא הגיע.¹

מכל מקום המערערת, שהיא התובעת את תשלום כתובתה, נתנה את הסכמתה לפשרה, הן בדיון והן בתגובתה המאוחרת, ואף בכתב הערעור לא עמדה על חיובו של המשיב במלוא תוספת הכתובה והסתפקה בחלקה (אולי בגלל תקופת הנישואין הקצרה, ואולי בשל ההכרה שגם לה יש חלק בפירוק הנישואין).

ומכאן הבסיס להכרעתנו שאומנם אין לפטור את המשיב מתשלום הכתובה בנסיבות התיק, אבל בהתחשב בנ"ל, יש לחייב את המשיב בתשלום הכתובה במסגרת הגדלת גובה המזונות הקטינה [...] עד הגיעה לגיל שמונה-עשרה ובהתאם להצעת הפשרה שלעיל.

מובן שאיננו יכולים במסגרת פסק הדין לחייב את אבי האישה לערוב שהמערערת לא תבקש להגדיל את המזונות מעבר להנ"ל (בניגוד למסגרת הפשרה, שבה האב הסכים לערוב להתחייבות זו), אבל אנחנו פוסקים שככל שהמערערת תבקש להגדיל את מזונות הקטינה יהיה המשיב רשאי להגיש לבית הדין האזורי בקשה לחדש את הפיצוי בעבור הכתובה למפרע ומכאן ולהבא, ובמקרה שזוהי ייתן בית הדין האזורי את הכרעתו לפי שיקול דעתו הבלעדי, ובהתאם לאמור בפסק דין זה.

¹בתאריך י"ג בסיוון התשפ"א (24.5.21) המציאה המערערת את תגובתה שלפיה שהיא מסכימה למתווה ומוכנה לקדם אותו אולם המשיב מבקש להכניס למתווה הנ"ל סוגיות נוספות שלא הועלו בדיון ואין לגביהן הסכמה. בית הדין הציע לצדדים לקיים דיון גישור כדי להוביל את הצדדים להסכמות, המערערת התנגדה לאור בקשת המשיב להכניס עניינים נוספים שלא נדונו להסכם וביקשה מתן פסק דין לגופו של ערעור. בנסיבות אלו לא נותר אלא להכריע בערעור לגופו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשולי ההחלטה לא נימנע מלומר שלדעתנו מן הראוי היה לסיים את ההליך של הדיון בכתובה, שהיה צריך לכלול גם את הכרעה בערעור בעניין זה, ורק לאחר מכן לסדר את הגט. בית הדין האזורי בעצמו נקט כך בתחילת הדרך, ולא הקדים את סידור הגט להכרעה בכתובה, אלא להפך: דרש שההכרעה בכתובה תהיה בטרם יסודר הגט, וכפי הראוי והנכון לעשות. אבל משום מה, אף שהוגש ערעור וההליך בערעור לא הסתיים, ובשעה שאפילו לא נדון בדיון ראשון, הוקדם סידור הגט להכרעה בערעור, על אף התנגדות האישה, שהיא שהגישה את תביעת הגירושין, להקדמה זו. לא רחוק לשער שאם היו ממתנים עם סידור הגט עד לקיום הדיון בערעור בהתאם לנסיבות התוצאה הייתה דומה לפשרה שפסקנו.

מסקנות והוראות

אשר על כן, בהתאם לאמור, בית הדין פוסק:

א. דמי המזונות לקטינה יהיו מיום חתימת הסכם זה ואילך בסך 2,200 ש"ח לחודש (במקום 1,200 ש"ח לחודש, כיום).

סכום זה כולל דמי מדור והוצאותיו ואינו כולל מחציות של הוצאות רפואיות וחינוכיות שבהסכמת הצדדים, שישולמו בכפוף לקבלות.

ב. התשלום הנ"ל משמש גם פיצוי חלף דמי הכתובה, והאישה לא תהיה רשאית לתבוע את הגדלת הסכום הנ"ל.

ג. במידה והאישה תגדיל את דמי המזונות מעבר לאמור, רשאי המשיב לפנות לבית הדין האזורי לתחשב מחדש את החלק של פיצוי הכתובה בהתאם לנסיבות, והכול לפי שיקול דעתו הבלעדית של בית הדין האזורי, ובהתאם לאמור בפסק הדין הנוכחי.

ד. דמי הערבות שהופקדו על ידי המערערת יוחזרו לה בהתאם לנהלים.

ה. בית הדין סוגר את התיק.

הרב ציון לוז

מצטרף למסקנות.

הרב שלמה שפירא

מצטרף למסקנות.

הרב דניאל אדרי

נפסק כאמור.

ניתן ביום ח' בתמוז התשפ"א (18.6.2021).

הרב דניאל אדרי

הרב ציון לוז

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה